

ФАКТОР ВІЛЬНОГО ЧАСУ НАСЕЛЕННЯ: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

**Подзігун С. М., к.е.н., доцент
кафедри технологій та організації
туризму і готельно-ресторанної справи
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини**

Організація вільного часу потребує вдосконалення. Програми тривалого відпочинку не враховують характеру конкретної праці.

Багато колективів грають пасивну роль замовника, чи не орієнтуючи туристсько-екскурсійні організації на задоволення потреб членів своїх організацій, колективів, обумовлених їх професійними і соціальними особливостями.

Далеко не всі вміють користуватися і правильно провести свій вільний час, тому перед організаторами туризму стоять проблеми великої значущості – удосконалювати культуру використання вільного часу. Нагадаємо, що ще 15-20 років тому десятки мільйонів чоловік подорожували за маршрутом вихідного дня та самодіяльного туризму.

В сучасних умовах таке розмежування понять втратило сенс. Термін «відпочинок» і «рекреація» розглядаються як синоніми, тобто кілька різні позначення одного й того ж явища.

Види відпочинку можуть бути самими різними. Це, перш за все, сон як основна і сама необхідна форма відпочинку. Залежно від віку та індивідуальних особливостей для сну людині потрібні більшу або меншу кількість часу, але в цілому у сні він проводить не менше третини свого життя, тобто близько 8 годин. Відпочинок включає набір видів діяльності, пов'язаних з розвагами і спортом, відвідуванням різних цікавих для людини місць і багато іншого.

Визначення відпочинку, рекреації, туризму, екскурсій та деяких інших понять виявляється складним, тому слід розглянути зміст понять та їх співвідношення лише у загальному вигляді.

Основні поняття рекреації як відпочинку:

- орієнтація на відновлення сил людського організму;
- відсутність зв'язку з виробничою діяльністю;
- відсутність зв'язку із задоволенням насущних потреб;
- активність, як правило, за межами основного місця проживання.

Про важливість повноцінного використання людиною вільного часу йшлося в багатьох документах держави. В них вказувалося на докорінне поліпшення організаційної сторони справи, підкреслювалося, що багато залежить від спільної діяльності місцевих органів влади, профспілок та молоді. Саме цим організаціям належала провідна роль у реалізації завдань туристсько-екскурсійної справи.

У новітній історії розрізняють 3 фази розвитку концепції вільного часу [2; 3]:

- в 50-ті роки домінувала орієнтація на вільний час як засіб відновлення фізичних і розумових сил;
- в 60-ті роки вільний час використовувалося на споживання матеріальних благ, які забезпечують зростаючий добробут суспільства (придбання нерухомості, товарів тривалого використання, предметів розкоші тощо);
- в 80-90-х роки і в даний час явною стала тенденція до гедонізації вільного часу, споживанню матеріальних благ не як самоцілі, але заради насолоди життям.

Процес обслуговування рекреанта (суб'єкта) в туристично-рекреаційній галузі, як і у безлічі різних галузей людської діяльності, ґрунтується, по суті, на наявності у нього вільного часу [2].

Дослідження вільного часу залежить від нематеріальних чинників, які важко піддаються кількісному визначенню, але, безумовно, значно

впливають на якість одержуваного результату. Межі між вільним і іншими видами не робочого часу важко вловимі і умовні [3]. У узагальненому вигляді вільний час розглядається як частина не робочого часу, що залишається у людини після вирахування різного роду непорушних, необхідних витрат часу.

Структура фонду добового часу і її кількісні характеристики досліджувалися багатьма авторами. На основі даних соціологічних досліджень багатьох років аналіз показує, що на кожного працюючого на добу доводиться 9:00. 30 хв. робітника і пов'язаного з роботою часу, 8:00. 30 хв. фізіологічно необхідного часу (сон, прийняття їжі, особиста гігієна), три години вільного часу, який зростає до 5 годин, якщо додати всі вихідні та святкові дні.

Отже, структура добового фонду часу суб'єкта α [3] може бути задана як

$$i = \{i_s\} = \{i_1, i_2, i_3, i_4, i_5\}, \quad s = 1, 2, 3, 4, 5,$$

де i_1 - час на основну діяльність (роботу, навчання);

i_2 - час на пересування до місця основної діяльності і назад;

i_3 - час на задоволення природних потреб;

i_4 - час на вирішення побутових проблем;

i_5 - час на фізичний та інтелектуальний розвиток і відпочинок (власне вільний час).

Процес формування вільного часу суспільства визначається суб'єктами, що належать до різних соціально-культурних утворень [3]. При цьому суб'єкти ведуть конкретну діяльність на основі стандартів соціально-культурного освіти – системи, середовища та ін. Вчені [2] запропонували при дослідженні вільного часу класифікувати суспільство по відношенню до праці: працюючі і непрацюючі суб'єкти в робочі, неробочі та відпускні дні. З результатів дослідження випливає необхідність доповнити запропоновану структуру двома складовими: учнями всіх видів навчальних закладів від шкіл до університетів включно і дітьми віком до 7 років.

Отже, визначення вільного часу потенційних рекреантів за допомогою

аналізу та прогнозування дасть змогу більш ефективно працювати галузі туризму.

Перелік використаних джерел

1. Туризм / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC>
2. Алейнікова Г. М. Наукові дослідження менеджменту турбізнесу / Г. М. Алейнікова, В. Ф. Данильчук // Економічна підготовка фахівців у непрофільних вищих навчальних закладах: матеріали Другої Всеукраїнської наук.-практ. конф., Львів, 26–27 жовтня 2000 р. – Львів. – 2000. – С. 24-27.
3. Бовсуновская А. Я. География туризма / А. Я. Бовсуновская. – Донецк: ДИТБ, 2002. – 411 с.